

tették. A második a budapesti. 1896-ban épült. A harmadik földalatti Amerikában, Boszton városában építették 1897-ben, miután a budapesti tanulmányozták. A negyedik földalatti ismét Londonban építették 1898-ban, az ötödiket Párisban 1900-ban, a hatodikat New-York város építette 1904-ben. Ma már a világ minden metropoliszában vannak földalatti vasutak.

*

A világ legnagyobb hídja a szanfranciskói (Amerika) aranykapu öble felett vezet. 1937-ben adták át a forgalomnak. Ez eddig a legnagyobb ívnyílású függőhíd. A csaknem 230 méter magas pillér oszlopai között kb. 70 méter magasságban húzódik az 1240 m hosszúságú hídtest. A híd teljes hossza feljáratokkal együtt 2.730 méter.

Acélszerkezetének teljes súlya 101.6000 tonna. A négy, egyenként 93 cm átmérőjű tartókábel több, mint 22.000 tonát nyom.

A Föld hideg-„sarka“

Eddig a szibériai Verhojanszkot tartották a Föld leghidegebb pontjának, mert ott a hőmérő -70°C is alászáll. Mint a La Geographie szemle közli, Obrucev tanár 12 évi megfigyelés alapján megállapította, hogy Verhojanszknál hidegebb hely is van Kelet-Szibériában, mégpedig Oimekon, Ondigirka mellett. Itt már -78°C is mértek. Oimekon tehát a Föld hideg „sarka.“ Érdekes, hogy az a mintegy ezer ember, aki a vidéken lakik jól elviseli ezt a borzalmas hideget, éppen úgy az iramszarvasok, lovak és tehének is, melyek tanjáikon élnek.

Könyvszemle

Ilyés Gyula: Magyarok (napló-jegyzetek)

I. Gy., aki bére családból küzdötte fel magát, elismert íróvá, a magyarországi meredek, nehezen járható társadalmi létra legfelsőbb fokára, most naplószerű feljegyzésekben küldi szét riogató és gyakran valóban riasztó megfigyeléseit és gondolatait „népének“ a magyar „szegénységnek“ válságáról. A jobbról, fél-balról és balról érkező részben együgyű részben nagyon is jogos támadások villámai közepette álló I. Gy. az Ady utáni — a teljes szocialitás után tapogatózó — nemzedék mindenestire kiemelkedő, tehetséges egyénisége. Gyakran tévelygőn, avatag-naivan, a fajelmélet szédületes szélein táncolva, vagy egészen elmorúlón a tengeré dagadt problémámban, de mindig vívódik és hadakozik, mégpedig belső szükségéből hadakozik „népének“ sorsával és sorsáért. A „Puszták népe“ című könyve óta, melyben a gyerekkori élmények közvetlenségével,

belsősséggel és ugyanakkor realiztikus fény megdöbbenő érettségével először világított rá a nagybirtok mezőgazdasági cselédségének külső és belső életére. I. Gy. minden könyve érdeklődésre tarthat számot; kritikával bár, de el kell olvasni őket.

Meg van írva ebben a könyvben, hogy I.-nek a testi-lelki nyomorgatásban első mestere, világothozója Petőfi költészet volt. Ez-e az oka vagy más, de I. lelki beállítottsága elsősorban a költőé, íróé, mondhatnók literátoré — még akkor is, ha harcol. Mintha tollat és könyvet szorongatva látta volna meg a napvilágot, számára állásfoglalás csak irodalmi eszmévilág keretei között lehetséges. Az időszzerű politikai harcok pártjaival csak barátkozik-magyarazkodik, de igaz közösséget egyikükkel sem érez. „Ahogy irodalmi pártállásom, úgy politikai pártállásom sincs, — írja — eszményeim azonban vannak. Letűnt idők nagy lendületei nyugózik le képzeletet

és rokonszenvét, így a Bánffy kor-
szak agrár—szocialista mozgalmai-
nak példaadásai tetthen és magatartásban, de már ennek a „honi
talajból sarjadoszott szocializmus-
nak” mai formáit nem tudja
kitapogatni. Pedig másnak adott
tanácsaiban tudja: „Hogy igazi
mondanivalód megtaláld, ahhoz
elmélyedés kell, nemcsak a néplé-
lekbe, de egy kicsit a történelembe
és olyan gyanús hangzású tudó-
mányokba is, mint például a szo-
ciológia.” De mert szerinte: „a
földművelő nép a magyarság egyet-
len szilárd pillére... és életerős
proletárságunk nincs”, a tájéko-
zatlanság olyan állapotában kel-
megállnia, amelyben különcködé-
sekre ragadtatva joggal idézi fejé-
re a két kulacssóság vádját és a
regresszív jövő bejósolását. És mé-
gis határoltóságukban is rendkívül
érdekesek ezek a feljegyzések, leg-
alábbis azokban a részletekben,
amelyek harc kiáltó vállalás, kiál-
lás a „nép” mellett, tehát mélyebb
értelemben politikai tett — egész
a pörbefogottságig, az elitiségig.
Ami I-t megmenti, a körötte for-
tyogó boszorkánykonya fölé emeli,
talán az, hogy irodalmi eszmé-
ryei példásak: Petőfi és Ady. Az
Ady utáni sorshonyodalomban egy
lévősgyerek által újra felfedezett
Petőfi, így I. sokban egy, egyéni-
leg Petőfiben csucososító, nagy len-
dületű hagyomány folytatója,
melynek a felszeg történelmi hely-
zet folytán, a regresszió rontásai
közepette, ismét előkelő szerep ju-
tott és amelynek „eszmévilágá-
ban a magyarság fogalma a leg-
magasabb eszmékkal keveredik,
melyeket az irodalom maga elé
tűzött.” És így, ez az íróember, so-
hasem feledi eredetének, a meg-
alázott cselédségnek gyötrelmeit
és ilyen vonatkozásban sohasem
oszeréli fel Petőfi kardját Arany
puha megalkuvásával (bármennyi-
re keresne is — belső okból —
a gyongékre mentségeket, igazolá-
sokat) Minden szépség imádatába
beleavatkozik harciassá formálón
a gyászos háttér és a milliós sze-
gényiség karának tudata. „De mi
értelme dalodnak is barátom, ha a

fűi, melynek be kellene fogadnia,
az éhség verapadásától doboz a
száját, mely a dalokat ismételné,
vacogással tölti meg a hideg. De
az az irodalom, mely téged nevelt,
a magyar, vajjon nem mindég a
nép kérdése volt-e, a nyelvében
élő nemzet életéé? Csak az en rög-
eszmém volna, hogy felelmem kell
ezért a népért?” Így ír, miközben
kutatja és jegyzi szülővidékének
társadalmi adatait.

★

I. Gy. családja férfi ágon ozorai
származású, mely falu váruval
századokon át az „Esterházy bi-
rodalom” börtönc, úriszéke, ha-
tetszik fővárosa volt. Ezért sok
nevezetesen tud jelenteni a hely-
ségről es lakcsairól, „A vár kapu-
jában még ma is elmerenghet a
kőből rakott mesteri faragású dere-
sen a mult idők szerelmese.” A
környék ma is „egy tagból álló
ezer holdak.” Sokan e vidéken bar-
langlakásban laknak és az embe-
rek nagy része abból él, amit út
közben fölkap és „ozorai ridikül-
jébe” vagyis a hóna alá csapott
zsákba belerejt. „Politikai hitval-
lására nézve a barlangok jórésze
1935 nyarán lelkes nyilaskeresz-
tes volt. Cipót általában nem hor-
danak, de csaknem valamennyi
férfi, az egyik szomszédos földesúr
pártjának egyenruhájakép zöld in-
get visel.”

★

De Ozora, a züllött falu és haj-
dani birodalmi székhely csak kis
foltja a Dunántúlnak, melynek
magyarsága kihalóban van. I.
utaztában különösen a déli me-
gyékben, de feliebb is mindenütt
szörnyű pusztításait találta az
egykőnek és a márkőpeni lassú
kiveszésnek. A kisbirtokon az egy-
ke dúl, a nagybirtok cselédségét
a gyermekhalandóság tizedeli. A
német nyelvű betelepülő, aki már
a háború előtt is elsőbrendű ál-
lambolgárnak érezte magát, a
csak magyarul tudónál, és „bete-
lenedése óta minden kormányzat
őt dédelgette”, anavagilag és ter-
letben gvarapszik. „Tolna megye
belső része, a híres Völgység, Vö-

rosmarty tájképzeletének alakítója, teljesen német.”

★

A két kötetes írás tulajdonképpen útinapló: a felzaklatott, balsejtelmekből hilyongni, meggyőződni hajtott lélek feljegyzései. Kélcsey, Vörösmarty, Ady tragikus érzése, a magyar klasszikus költészet eme vezérszólamáé, ma ismét zeng. 1933-tól 1938-ig a költő mintha mindig úton lenne. Először szűkebb honát, a Dunántúlt szeli át nyugtalanul, hogy kocsisában. Beszédes bácsiban is, szinte mitológikusan megszemélyesítve, veszendő fajtajának állapotára meredjen. „Beszédes bácsit a magyarság sorsa nem érdekli, kénytelen vagyok annunciózni őt” — írja a költő. „A választójog sem érdekli és a kormányzat sem... az ellenzékől sem vár semmit... az ég-világ semmi sem érdekli, semmit sem remél... Halálos hidegség száll szívemre, ez a közöny ez a hallgatás nagyobb rémülettel és nagyobb részvétellel tölt el, mintha egész úton kétségbeesett jajongást hallottam volna. „Kérnek a tanyára: Beszédes bácsi illedelmesen lemeleli kalapját, arca megint olyan, mintha vigyázban állna.” Az utast

rémület és kétségbeesés fogja el: a népi sarj minden meleg érzésével, iskolázott igyekezetével nem talál kapcsolatot fajtájával. „Mintha egy örülttel utaztam volna” — írja. A szörnyű „erkölcsi fertő” az oka ennek? vagy van itt más hiba is, tudniillik magában a változtatási akaróban, I.-ben? Nem-e más világgal, emberrel áll szemben, mint amit megérteni tud, amihez egyáltalán kapcsolódni képes? Talán ez a magyar népi veszendőség is egy bizonyos fokon már csak agyrém?

Mindenesetre a probléma kiliancse és sarka máshol van. De eddig a gondolatig I. már nem jut el, hiába utazik Franciaországban (és előzőleg Oroszországban) hiába tartózkodik hosszabb ideig a párisi szellemi munkások, régi ismerősök körében, hogy mintegy külső magaslati pontról igyekezzék eligazodni a hazai bonyodalmakban. Vagy túlságosan irodalmi az ismerősök köre (a baloldaliak rejtelenesen csak keresztneveikkel szerepelnek), vagy az ő szavukból is csak azt hallja ki, amit sajátos zöngékre, problématikára hangolt füle felfoghat.

Oláh István

Krónika

— Egy amerikai szenátor megjegyezte, hogy az amerikai alvilág módszereinek legszebb példái a diplomáciai életben születtek meg.

— Csehországban az utóbbi időben nyolc nap alatt tizennyolc ezer embert tartóztattak le.

— Hivatalos kimutatás szerint Beográdban 2501 milliomos él.

— Francó Spanyolországában a koncentrációs táborokban végzett kényszermunkát a „munkanélküliség csökkenésére megindított közmunkának” nevezik.

— Smidt Ottót, a világszerte ismert orosz északsarkkutatót az orosz Tudományos Akadémia alel-

nökévé választották. Ezzel kapcsolatban a szovjet-kormány felmentette őt az északsarki tengeri utak központi igazgatóságának vezetésétől. Ezt az állást most Papanin Iván szovjet-tudós tölti be. Papanin volt a vezetője annak a tudományos expedíciónak, amely 1937 és 38-ban 273 napot töltött az északi sarkon és annak környékén egy uszó jégtáblán.

— Az Egyesült Államokban ez év februárjában 10.760.000 munkanélkülit tartottak nyilván, 1938 ezerrel többet mint 1938 februárjában.

— Lebrunt 506 szavazattal 396 ellenében újra megválasztották